

РОЗДІЛ 2. СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТНК В ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД

PROSPECTS FOR THE DEVELOPMENT OF TNC IN THE POST-WAR PERIOD

У статті аналізуються основні етапи розвитку транснаціональних корпорацій і визначаються ключові фактори, що впливали на процеси транснаціоналізації протягом різних періодів. Також звертається увага на можливий негативний вплив транснаціональних корпорацій на розвиток економік приймаючих країн. Зокрема, вказується на те, що транснаціональні корпорації можуть створювати потужну конкуренцію для місцевих компаній на внутрішньому ринку приймаючих країн, що ускладнює їх можливості для розвитку. Ця стаття розглядає актуальну проблему розвитку транснаціональних корпорацій (ТНК) у контексті глобалізації економіки. Стаття проводить всебічне дослідження впливу транснаціональних корпорацій на економіку України. У статті окреслено основні конкурентні переваги та негативні наслідки діяльності транснаціональних корпорацій.

Ключові слова: транснаціональні корпорації, світова та національна економіка, глобалізація, механізм функціонування, інвестиції, інвестиційна привабливість.

The article analyses the main stages in the development of TNCs and identifies the key factors that have influenced the processes of transnationalisation in different periods. The article also draws attention to the possible negative impact of TNCs on the development of host economies. In particular, it points out that TNCs can create strong competition for local firms in the host country's domestic market, making it more difficult for them to develop. This may be due to the greater resources available to TNCs, their global network of suppliers and distributors, and their high technological capabilities. In such circumstances, local firms may have limited opportunities to compete and even survive in the market. This article examines the topical issue of the development of transnational corporations (TNCs) in the context of economic globalisation. One of the main characteristics of TNCs is their ability to plan, organise and control business activities in different countries, which distinguishes them from other participants in the global economic system. The article conducts a comprehensive study of the impact of transnational corporations on the Ukrainian economy. Foreign direct investment turns out to be an important mechanism for transferring savings from advanced industrial countries to developing countries. TNCs can have a negative impact on the economic development of the countries in which they operate. They create strong competition for local companies in the domestic market, which can limit their opportunities for growth. In addition, the free movement of financial capital can lead to instability of national currencies and pose a threat to national security. TNCs may also try to impose their ideology in the host country, which is contrary to the interests of local businesses and national interests. Although the impact of TNCs on the economy cannot be completely avoided through integration processes, governments have the opportunity to regulate their presence at different levels, from the supranational to the community level.

Key words: transnational corporations, world economy, national economy, globalisation, mechanism of operation, investment, attractiveness of investment.

УДК 339.92:338.246.8(477)

DOI: <https://doi.org/10.32782/infrastructure78-7>

Гаврилюк І.І.

к.е.н., в.о. доцента
кафедри міжнародних
економічних відносин та маркетингу,
Львівський національний університет
природокористування

Havrylyuk Ivanna

Lviv National University
of Nature Management

Постановка проблеми. На сучасному етапі глобалізації світової економіки транснаціональні корпорації грають ключову роль. Вони стали провідними учасниками у торговельній сфері, інвестуванні, поширенні сучасних технологій та науково-технічного прогресу, а також стимуляторами міжнародної трудової міграції. Транснаціональні корпорації утворили основу для взаємозалежної економічної взаємодії різних країн світу, що згодом сприяло формуванню глобальної економіки.

Світова економіка стала більш глобалізованою, що зробило процеси виробництва більш інтернаціональними, а транснаціональні компанії більш активними та впливовими у світі, що сприяло покращенню міжнародних відносин та розробці ефективних стратегій. Замість того, щоб збільшувати, як у минулому, кількість і швидкість товарів, вироблених у всьому світі, що погіршується проблемою, спричиненою спалахом коронавірусу та війною в Україні, ми спостерігаємо зменшення

обох. Це означає, що нам потрібно з'ясувати, що відбувається і що буде відбуватися у світовій економіці, як вона змінюється і ділиться на регіони.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Багато публікацій присвячено питанням діяльності транснаціональних корпорацій, і серед них є значні наукові внески вітчизняних авторів. Слід відзначити праці вітчизняних авторів, таких як І. Скавронська, О. Мадараш [11], Т. Нікітіна [7], О. Радченко, О. Шавлюк [9] та інших. Незважаючи на те, що багато вчених присвятили свої зусилля розумінню формування та зростання транснаціональних корпорацій, все ще залишаються невирішеними питання щодо їх особливостей.

Постановка завдання. Щоб дослідити тенденції функціонування транснаціональних корпорацій у сучасних умовах і їх перспективи розвитку, важливо враховувати постійні зміни в глобальному бізнес-середовищі. Нові технології, зміни в політичних регуляціях, економічні

та соціальні трансформації – все це впливає на стратегії та діяльність транснаціональних корпорацій. Дослідницькі проекти можуть фокусуватися на таких аспектах, як інноваційні стратегії транснаціональних корпорацій, їхні підходи до управління в умовах глобалізації, а також на вивченні впливу цих корпорацій на рівень зайнятості, економічний зріст та розвиток національних економік. Оновлення інформації про транснаціональні корпорації та їх діяльність може включати аналіз новітніх тенденцій у світовій економіці, вивчення їхнього впливу на різні галузі та країни, а також оцінку ефективності різних стратегій управління цими корпораціями в умовах глобальної конкуренції. Такий дослідницький підхід дозволить не лише розширити наше розуміння транснаціональних корпорацій, а й сприятиме розвитку нових методологій та інструментів для їх управління в умовах сучасної економічної динаміки.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Зараз як іноземні, так і вітчизняні компанії розширюють свою діяльність в Україні та наближаються до масштабів світових ТНК. Про перспективи розвитку ТНК важко говорити через триваючий конфлікт в Україні. У 2019 році спалах коронавірусної хвороби спричинив падіння світових операцій ТНК. Спричинений війною дефіцит продовольства впливає на прибутки підприємств. Деякі послуги зараз менш затребувані. За останні три роки більше тридцяти компаній, які торгують на нашому ринку, пішли.

Так, транснаціональна корпорація (ТНК) – це велика компанія або група підприємств з різних країн, яка має інвестиції за межами своєї держави та впливає на одну або кілька галузей у міжнародному масштабі. ТНК може мати виробничі підрозділи в кількох країнах, при цьому розрізняється країна базування (де розташована головна штаб-квартира ТНК) та країна прийому (де є власність ТНК). За оцінками ООН, понад 10 000 компаній з різних країн можуть бути віднесені до ТНК. Зазвичай, середня щорічна величина продажів ТНК становить не менше кількох сотень мільйонів доларів. Понад 500 ТНК мають річний обсяг збуту понад 1 мільярд доларів [9] (табл. 1).

Згідно з оцінками, 300 найбільших транснаціональних корпорацій контролюють близько чверті усіх світових виробничих активів. Річний обсяг продажів окремих ТНК перевищує ВВП багатьох країн світу. Великий вплив ТНК на економіку країн у розвитку виявляється в тому, що їхня діяльність часто сприяє технологічному прогресу та змінює економічний профіль цих країн, перетворюючи їх з експортерів сировини на виробників та експортерів обробленої продукції [8].

Державні компанії займають лівову частку серед компаній з найбільшим виторгом у 2023 році. Так, в десятці лідерів на них припадає 7 позицій.

Зазначається, що в загалом звітність подали усього 360,8 тисячі юридичних осіб. У десятку найбільших за виторгом увійшли:

- Мережа супермаркетів "АТБ-Маркет" – 181,1 млрд грн;
- Енергетична компанія "Д.Трейдінг" – 165,7 млрд грн;
- НАЕК "Енергоатом" – 153,8 млрд грн;
- НАК "Нафтогаз України" – 138,6 млрд грн;
- Газопостачальна компанія "Нафтогаз Трейдинг" – 119,8 млрд грн;
- ПАТ "Укрнафта" – 95,2 млрд грн;
- АТ "Укргазвидобування" – 93,9 млрд грн;
- АТ "Українська залізниця" – 92,6 млрд грн;
- Мережа супермаркетів "Сільпо-фуд" – 84,7 млрд грн;
- НЕК "Укрэнерго" – 82,9 млрд грн. [1].

У 2023 році загальний дохід першої сотні найбільших компаній в Україні досяг 3,3 трлн грн, що становить близько 20% від загальних доходів усього бізнесу в країні. У 2022 році цей показник становив 3,1 трлн грн. Таким чином, спостерігається зростання доходів топ-100 компаній, що цілком відповідає темпам відновлення економіки України.

Першим місцем за оборотами вперше поступився багаторічний лідер НАК "Нафтогаз України". У 2023 році сама державна компанія отримала 138 млрд грн, але її консолідований дохід (разом з дистрибуторським бізнесом, побудованим на базі ексоблгзів Дмитра Фірташа) усе одно найбільший у країні. У 2023 році дохід "Укрнафти" зріс у

Таблиця 1

Найбільші ТНК за обсягами продажу у 2023 році

Назва	Країна	Галузь	Річна виручка (млрд доларів США)
Walmart	США	Роздрібна торгівля	485,7
Sinorec	Китай	Паливна	446,8
Royal Dutch Shell	Нідерланди	Паливна	431,3
China National Petroleum Corporation	Китай	Паливна	428,6
ExxonMobil	США	Паливна	382,6

Джерело: [6]

2,6 разу – майже на 70 млрд грн до 95 млрд грн. Вона забезпечила майже весь приріст обороту в енергетичному секторі. Це сталося завдяки прозорості роботи і консолідації операцій, які раніше були розпорошені серед десятків юридичних осіб. У 2023 році компанія збільшила видобуток нафти на 3% до 1,4 млн тонн, газу – на 6% до 1,09 млрд куб м. На другому місці за динамікою збільшення доходів – найбільший приватний виробник зброї – "Українська бронетехніка". Доходи компанії зростають третій рік поспіль: із 100 млн грн у 2021 році до 32 млрд грн у 2023 році. Також помітне зростання на ринках дистрибуції (фармацевтичні фірми "БаДМ", "Оптіма-фарм", автодилер "Тойота-Україна"), транспорту і зв'язку ("Нова пошта", "Укрзалізниця") [10].

Повномасштабне вторгнення на українську територію негативно вплинуло на нашу економіку: падіння ВВП та зростання безробіття. Дуже важко говорити про перспективи відновлення економіки, оскільки мільйони українців продовжують емігрувати. Крім того, зруйновані великі промислові підприємства. Для того, щоб покращити економічний рівень України, уряд розробив 10-річний план відновлення. План передбачає три етапи відновлення:

- Стійкість. Відновлення критичної інфраструктури (будівель, котелень, мереж та підприємств).
- Реконструкція (2023–2025 роки). Реконструкція соціальних об'єктів, будівництво нового житла.
- Модернізація (2026–2032).

Залучення іноземного капіталу у вітчизняну економіку є одним з найважливіших факторів трансформації для країн, які переходять до нової економічної моделі. У випадку України поживлення інвестиційної активності через внутрішні та зовнішні канали є ключовою передумовою прискорення економічного зростання та виходу з кризи. Більш детальну інформацію про динаміку притоку ПІІ та інвестиційні процеси в Україні (див. у таблиці 2).

Протягом усього періоду незалежності держави на рівні уряду чути оптимістичні заяви щодо сприятливого інвестиційного клімату та заклики до іноземних інвесторів активізувати свої інвестиції. З моменту здобуття Україною незалежності уряд робив оптимістичні заяви щодо сприятливого інвестиційного клімату та закликав іноземних інвесторів збільшувати свої інвестиції.

На поточному етапі залучення іноземного капіталу в українську економіку існує потенціал для ширшого використання міжнародного досвіду. Зокрема, досвід таких країн, як Китай, Індія, Мексика, ще не повною мірою застосовується в Україні.

Ці країни обрали поетапний підхід до включення іноземних інвестицій у свої національні економіки. Це проявляється у двох аспектах:

1. Територіальний підхід: створення спеціальних економічних зон із пільговим інвестиційним кліматом, які поступово розповсюджуються на всю країну.

2. Галузевий підхід: залучення іноземних інвестицій починаючи з простих трудо- та ресурсомістких виробництв і поступово переходячи до високотехнологічних секторів, таких як електроніка та телекомунікації.

Таким чином, Україні доцільно адаптувати та впроваджувати подібні практики, щоб ефективніше використовувати світовий досвід у залученні іноземних інвестицій. Це може сприяти поступовому та збалансованому розвитку різних секторів національної економіки.

Важливо зазначити, що аргумент, що безпосередньо пов'язує обсяги привабливості іноземних інвестицій із рівнем відкритості та дерегуляції економіки, не є переконливим [2]. Наприклад, у Китаї, який традиційно займав третє місце за обсягами прямих іноземних інвестицій після США та Великої Британії, недавно існувало дуже строге інвестиційне законодавство (включаючи обмеження у вкладанні грошей у певні галузі та виробництва) і обмежену конвертовану валюту.

За період з 2010 по 2023 рік в Україні спостерігалися обсяги зовнішніх прямих інвестицій (ПІІ), у яких резиденти виступали як кінцеві контролюючі інвестори. Цей явище, відоме як "round tripping", склав 10,9 мільярдів доларів США, що становило 24,3% від загального припливу ПІІ в Україну, оціненого в 44,9 мільярдів доларів США. Найбільший обсяг такого round tripping інвестування відбувся в період з 2010 по 2013 рік, коли в середньому 32,7% від усіх ПІІ спрямовувалося на ці цілі, при цьому 89% інвестицій було вкладено в підприємства реального сектору. У 2014–2015 роках спостерігався відтік коштів з України через такі операції, ймовірно, пов'язаний з політичними змінами в країні та початком воєнних дій на Сході. Протягом 2016–2021 років спостерігалось поступове зростання чистого припливу коштів через операції round tripping з 3,8% у 2016 році до 68,5% у 2021 році від усього припливу ПІІ в Україну. У 2022 році відтік коштів через такі операції (-0,6 мільярда доларів США) був пов'язаний з російським вторгненням у лютому 2022 року, що серйозно ускладнило економічну ситуацію в Україні та критично знизило її інвестиційну привабливість. У 2023 році в корпоративному сегменті основними закордонними інвесторами були компанії, які вже мали підприємства в Україні на момент повномасштабного вторгнення росії. Чистий приплив прямих інвестицій в Україну склав 1,1 мільярда доларів США, і водночас спостерігалось збільшення обсягів операцій round tripping до рівня 0,4 мільярда доларів США (що складало 38,1% від загального припливу прямих інвестицій в Україну у 2023 році).

Прямі іноземні інвестиції в Україні з 2010 по 2023 рр. (млн. дол. США)

Рік	ПІІ в Україну	ПІІ з України	Сальдо
2010	6495 +1679	736 +574	+5759 +23.7%
2011	7207 +712	192 -544	+7015 +21.8%
2012	8401 +1194	1206 +1014	+7195 +2.6%
2013	4499 -3902	420 -786	+4079 -43.3%
2014	410 -4089	111 -309	+299 -92.7%
2015	-458 -868	-51 -162	-407 -236.1%
2016	3810 +4268	16 +67	+3794 +1032.2%
2017	3692 -118	8 -8	+3684 -2.9%
2018	4455 +763	-5 -13	+4460 +21.1%
2019	5860 +1405	648 +653	+5212 +16.9%
2020	-868 -6728	82 -566	-950 -118.2%
2021	6687 +7555	-198 -280	+6885 +824.7%
2022	1152 -5535	529 +727	+623 -91.0%
2023	4095 +2943	6 -523	+4089 +556.3%

Джерело: [8]

Аналізуючи потенціал залучення капіталу на глобальних ринках, необхідно розглянути джерела його привабливості. Однією з ключових сфер, що визначають сучасні тенденції на міжнародних ринках капіталу, є фінансова спроможність ТНК. ТНК часто розширюють свою міжнародну діяльність шляхом придбання або заснування нових компаній, створення спільних підприємств або приєднання до інших об'єднань. Це може відбуватися не лише шляхом експорту капіталу та реінвестування прибутків за кордон, але й шляхом придбання іноземних компаній за рахунок кредитів, наданих країною, в якій відбувається транзакція. Це може бути здійснено не тільки через експорт капіталу та реінвестування прибутку за кордоном, але і шляхом придбання іноземної фірми, використовуючи кредити в країні, де відбувається операція. Застосовуються різні методи для укрупнення активів та придбання контролю, такі як привласнення місцевого основного капіталу для погашення боргів. Зростання міжнародного сектора економіки призводить до залежності держав від діяльності транснаціональних корпорацій, зменшуючи значення чисто національного виробництва в національній економіці [3].

Україні важливо залучати зарубіжний капітал через внутрішній дефіцит ресурсів. Прямі іноземні інвестиції стають ключовим фактором для поліпшення бізнес-середовища. Проте цей процес ускладнюється опором західних компаній до ризикованих ринків. Крім традиційних проблем, таких як правові недоліки та політична нестабільність, на залучення іноземних інвестицій впливають світові тенденції.

Виятковість теперішнього часу для України, від якого залежить не лише сьогодення країни, а й її майбутні перспективи, полягає в наявності

довгострокової підтримки з боку міжнародних партнерів, що гарантує макроекономічну стабільність і безпеку. Завданням уряду в період післявоєнної відбудови є створення середовища, сприятливого для розвитку вітчизняного підприємництва у відкритому економічному просторі та здатного витримати конкурентний тиск на внутрішньому та зовнішньому ринках [5].

На покращення перспектив розвитку ТНК й, зокрема, європейських ТНК, в післявоєнний період спрямовані наступні заходи, передбачені урядом України [4]:

1. Чорноморські порти України планують повністю відновити роботу починаючи з 2025 року, і наступні роки (2026–2027) передбачають зниження значних ризиків у сфері безпеки.

2. Передбачається продовження активної міжнародної фінансової підтримки для фінансування бюджетних потреб та зменшення розривів у платіжному балансі.

3. Стратегічний вибір ефективної економічної політики включає повернення до ринкових механізмів для покриття дефіциту бюджету, забезпечення їхньої прибутковості, фіскальну консолідацію та скорочення квазіфіскальних дисбалансів. Передбачається також повернення до традиційних принципів інфляційного таргетування з плаваючим валютним курсом та поетапну ліквідацію емісійного фінансування бюджету.

5. Часткове відновлення економіки протягом 2026–2027 років передбачається, хоча це припущення має гіпотетичний характер через неможливість точної оцінки збитків у виробничому та людському потенціалі в умовах часткової окупації території України та наявності безпекових ризиків. НБУ оцінює орієнтовні темпи післявоєнного відновлення економіки у 5–6% щорічно.

Післявоєнний період відкриває перед багатонаціональними корпораціями (ТНК) широкі можливості для розвитку, завдяки зростанню глобалізації економіки, появи нових інноваційних технологій, розширенню споживчого попиту та змінам у конкурентному середовищі. Однією з ключових стратегій для ТНК є розширення своєї географічної присутності через входження на нові ринки та розвиток міжнародних партнерств. Важливим аспектом також є інноваційна діяльність, спрямована на впровадження новітніх технологій з метою підвищення продуктивності та конкурентоспроможності. Крім того, вплив цифровізації на діяльність ТНК важливо враховувати, оскільки цифрові технології можуть значно полегшити процеси управління, маркетингу та взаємодії з клієнтами. Узагальнюючи, перспективи розвитку ТНК у післявоєнний період полягають у виявленні нових можливостей для зростання, адаптації до змін в економічному середовищі та активному використанні інновацій для підвищення конкурентоспроможності.

Висновки з проведеного дослідження.

Сучасний розвиток суспільства неможливо уявити без значного впливу великих корпорацій, а багатонаціональні корпорації є ключовими учасниками глобалізаційних процесів у світовій економіці. Проте пандемія COVID-19 та війна в Україні призвели до зміцнення тенденції до деглобалізації, яка останнім часом стала важливим аспектом міжнародних економічних відносин. Зростаючий протекціоналізм, спричинений торговими конфліктами, суттєво пошкодив складні ланцюги створення вартості, що негативно вплинуло на світову торгівлю.

Отже, Україна очікує великі зміни після перемоги, які охоплюватимуть не лише економічну сферу, але й усі інші аспекти життя. Відновлення країни є пріоритетом не лише для українців, але й для всього світу. Проте успішність цього процесу залежатиме від численних факторів, що склалися ще до війни, а також від стратегічних напрямів, які можна сформувавати для майбутнього. Уряд поступово розглядає основні напрямки відновлення України після війни, включаючи амбіційні плани з часткової зміни орієнтації вітчизняної економіки, наближення до європейських стандартів та значне залучення фінансових ресурсів. Реалізація цих стратегій сприятиме формуванню привабливого інвестиційного клімату для передових багатонаціональних корпорацій світу, що повернення або вступ в Україну може мати багато позитивних наслідків.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. "АТБ", "ДТЕК" та "Енергоатом": топ-10 українських компаній за виторгом у 2023 році. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2024/03/8/710944/>

2. Булкот О.В. Міжнародна інвестиційна діяльність ТНК в умовах викликів цифрової економіки. *Економічний простір: збірник наукових праць*. 2019. № 156. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/156-5>

3. Бусарева Т.Г. Макрорегуляторне забезпечення конкурентоспроможності вітчизняних ТНК. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2019. Випуск 24, частина 1. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/24_1_2019ua/14.pdf

4. Війна в Україні: економіка, бізнес, логістика, допомога. URL: <https://trans.info/ua/viyna-v-ukrayini-ekonomika-biznes-logistika-dopomoga-279148>

5. Гаврилюк, І. Зовнішньоекономічна діяльність України з країнами Європейського Союзу. *Економіка та суспільство*. (59). 2024. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-3>

6. Краці в світі: топ-20 торгових мереж світу за виручкою і міжнародним доходом. 2023. URL: <https://rau.ua/novyni/top-20-torgovih-merezh-svitu-2023/>

7. Нікітіна Т.А. Транснаціональні корпорації як нові гравці на світовому ринку. *Вісник Київського національного торговельно-економічного університету*. Київ : КНТЕУ. 2002. Вип. 4. С. 20–25.

8. Про прямі іноземні інвестиції в Україні з 2002 по 2023 рр. За даними сайту Мінфіну. URL: <https://index.minfin.com.ua/economy/fdi/>

9. Радченко О.П., Шавлюк О.І. Розвиток та особливості впливу ТНК на економіку України. *Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління*. 2015. Т. 14. Вип. 2 (30). С. 102–111.

10. Рейтинг найбільших компаній України 2023 року. URL: <https://www.epravda.com.ua/weeklycharts/2024/03/28/711683/>

11. Скавронська І.В., Мадараш О.В. Місце і роль ТНК у розвитку національних економік. *Молодий вчений*. 2016. № 4. С. 197–200.

REFERENCES:

1. "ATB, DTEK and Energoatom: Top 10 Ukrainian companies by revenue in 2023. Available at: <https://www.epravda.com.ua/news/2024/03/8/710944/> (in Ukrainian)

2. Bulkot O.V. (2019). Mizhnarodna investytsiyna diyal'nist' TNK v umovakh vyklykiv tsyfrovoyi ekonomiky [International investment activity of TNCs in the conditions of challenges of the digital economy]. *Ekonomichnyy prostir: zbirnyk naukovykh prats – Economic space: collection of scientific works*. № 156. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/156-5> (in Ukrainian)

3. Busaryeva T.H. (2019). Makrorehulyatorne zabezpechennya konkurentospromozhnosti vitchyznyanykh TNK. [Macroeconomic support for the competitiveness of domestic TNCs]. *Naukovyy visnyk Uzhhorods'koho natsional'noho universytetu – Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University*. Vypusk 24, chastyna 1. Available at: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/24_1_2019ua/14.pdf (in Ukrainian)

4. War in Ukraine: economy, business, logistics, aid. Available at: <https://trans.info/viyna-v-ukra>

yini-ekonomika-biznes-logistika-dopomoga-279148 (in Ukrainian)

5. Havrylyuk, I. (2024). Zovnishn'oekonomichna diyal'nist' Ukrayiny z krayinamy Yevropeys'koho Soyuzu [Foreign economic activity of Ukraine with the countries of the European Union]. *Ekonomika ta suspil'stvo – Economy and society*. (59). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-3> (in Ukrainian)

6. The best in the world: top-20 retail chains in the world by revenue and international income 2023. Available at: <https://rau.ua/novyni/top-20-torgovih-mer-ezh-2023/> (in Ukrainian)

7. Nikitina T.A. (2002). Transnatsional'ni korporatsiyi yak novi hravtsi na svitovomu rynku [Transnational corporations as new players in the world market]. *Visnyk Kyivsk'oho natsional'noho torhovel'no-ekonomichnoho universytetu – Bulletin of the Kyiv National University of Trade and Economics*. Kyiv: KNTEU. Vol. 4, pp. 20–25. (in Ukrainian)

8. About direct foreign investments in Ukraine from 2002 to 2023. According to the website of the Ministry of Finance. Available at: <https://index.minfin.com.ua/economy/fdi> (in Ukrainian)

9. Radchenko O.P., Shavlyuk O.I. (2015). Rozvytok ta osoblyvosti vplyvu TNK na ekonomiku Ukrayiny [The development and peculiarities of the influence of TNCs on the economy of Ukraine]. *Rynkova ekonomika: suchasna teoriya i praktyka upravlinnya – Market economy: modern management theory and practice*. T. 14, vol. 2 (30), pp. 102–111. (in Ukrainian)

10. Rating of the largest companies of Ukraine in 2023/. Available at: <https://www.epravda.com.ua/weeklycharts/2024/03/28/711683/> (in Ukrainian)

11. Skavrons'ka I.V., Madarash O.V. (2016). Mistse i rol' TNK u rozvytku natsional'nykh ekonomik [The place and role of TNCs in the development of national economies]. *Molodyy vchenyy – A young scientist*, no. 4, pp. 197–200. (in Ukrainian)